

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	9
1. Systematyka	10
2. Ewolucja	14
3. Zasięg geograficzny	16
3.1. Zasięg całkowity	16
3.2. Występowanie w Polsce	17
3.3. Podgatunki	21
4. Charakterystyka gatunku	33
4.1. Morfologia	33
4.2. Ubarwienie	36
4.3. Dymorfizm płciowy	44
4.4. Anatomia	46
4.5. Budowa wewnętrzna	51
4.6. Kariotyp	53
4.7. Stan populacji	53
4.8. Identyfikacja węży	54
5. Środowisko występowania	60
6. Aktywność w cyklu rocznym	66
6.1. Hibernacja	72
6.2. Okres godowy	76
6.3. Składanie jaj	79
6.4. Szybkość rozwoju zarodków, wykluwanie się i wzrost młodych	88
6.5. Wędrowki sezonowe, zasięg osobniczy	97
7. Długość życia	100
8. Zachowania obronne	101
9. Pokarm	107
10. Zagrożenia	118
11. Wrogowie naturalni	126
12. Choroby, pasożyty	129
13. Ochrona	134
13.1. Wtórne (zastępcze) miejsca do składania jaj	135
13.2. Pryzmy jako kryjówki	142
13.3. Bariery	143
13.4. Wiadukty i estakady	146
13.5. Edukacja	147
14. Hodowla	150
Słowniczek	153
Podziękowania	155
Summary	156
Literatura	159

WPROWADZENIE

Dążenie do zgłębienia zwyczajów zwierząt towarzyszy człowiekowi od zarania dziejów. Początkowo było warunkiem przetrwania w walce o byt. Wraz z rozwojem cywilizacji związek człowieka z naturą osłabł, chociaż zainteresowanie przyrodą przetrwało, być może jako część naszego instynktu. Niestety, obecnie bezpośredni kontakt z nieurbanizowanym środowiskiem naturalnym często ogranicza się do krótkiego urlopu bądź wypadów za miasto. Ale nawet podczas tak krótkich okresów nierzadko można natknąć się na piękne, kolorowe i niezwykle interesujące rośliny, grzyby i zwierzęta o ciekawych zapachach, kształtach, zaskakujących miejscach występowania i fascynujących zwyczajach.

Niewątpliwie jednym z bardziej interesujących gatunków zwierząt w Polsce jest zaskroniec zwyczajny, którego najciekawsze aspekty biologii i ekologii chcielibyśmy w możliwie prosty sposób przybliżyć w niniejszej monografii. Należy on do grupy zwierząt (gady) reprezentowanych w Polsce zaledwie przez kilka gatunków, z których część jest bardzo rzadka lub wręcz zagrożona wyginięciem. I choć zaskroniec zwyczajny spotykany jest na terytorium niemal całego naszego kraju, a miejscami jest niewątpliwie pospolity, to wśród przyrodników panuje powszechne przekonanie, że jest gatunkiem ginącym, który ponosi duże straty liczebności w wyniku wszechobecnego zanieczyszczenia środowiska naturalnego, prowadzenia wielkoobszarowej gospodarki rolniczej, budowy szerokich dróg przecinających jego naturalne szlaki migracyjne oraz – niestety – ciągle w efekcie agresji i zabijania go przez człowieka.

Poza częścią tekstową, w monografii prezentujemy liczne ryciny ukazujące m.in. odmiany kolorystyczne zaskronca, jego elementy anatomiczne, preferowane siedliska, różne sytuacje życiowe, upodobania, zwyczaje, zagrożenia mu towarzyszące czy sposoby jego ochrony.

W końcowej części umieściliśmy słowniczek z niektórymi trudniejszymi i mniej zrozumiałymi terminami pojawiającymi się w tej publikacji.

Mamy nadzieję, że monografia ta okaże się przystępna, interesująca i pozwoli szerokiemu gronu potencjalnych odbiorców nieco przybliżyć ten gatunek oraz – przede wszystkim – może zmieni stosunek niektórych ludzi do węży.